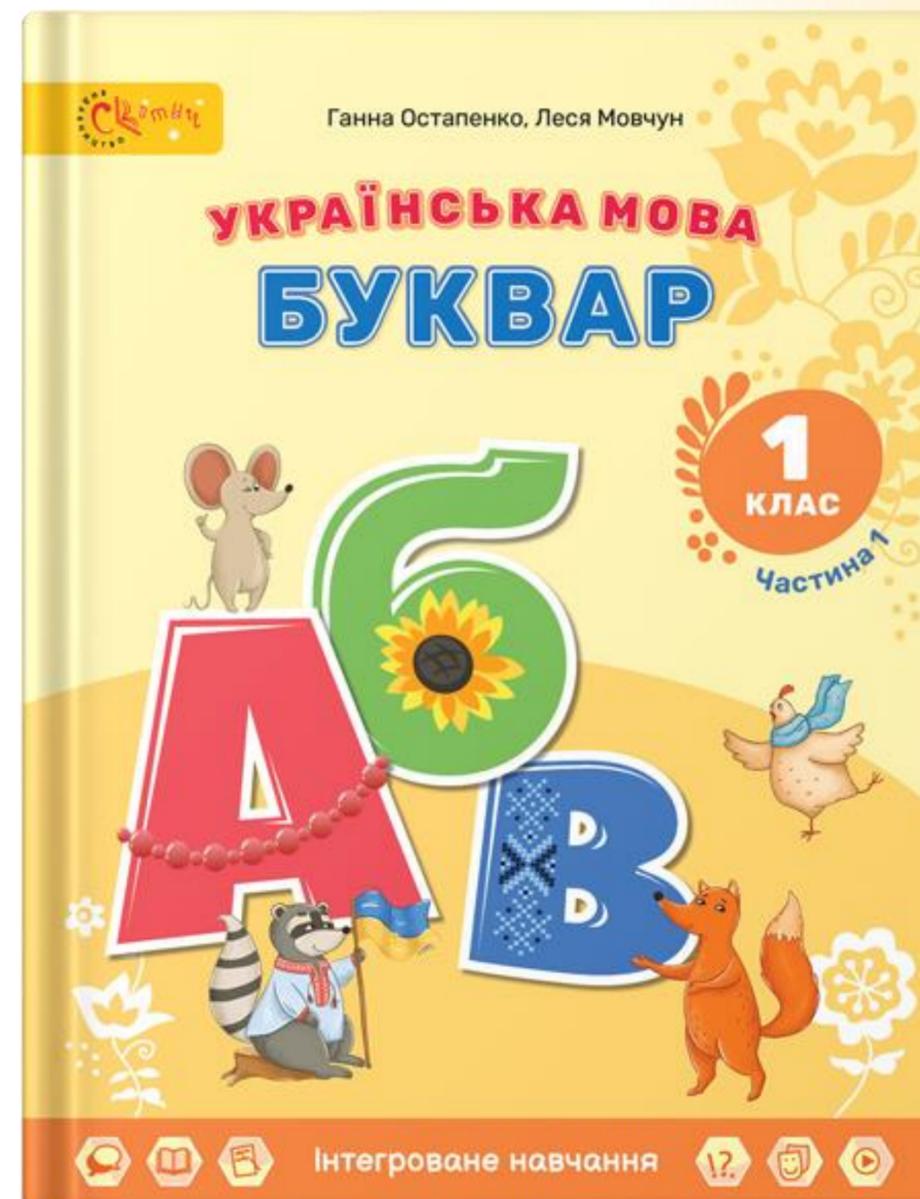

Підручник у 2-х частинах “Українська мова. Буквар” для 1 класу

Авторки:

Ганна Остапенко, Леся Мовчун

Платформа методичного супроводу [SvitDovkola.org](https://svitdovkola.org)

Ганна Остапенко

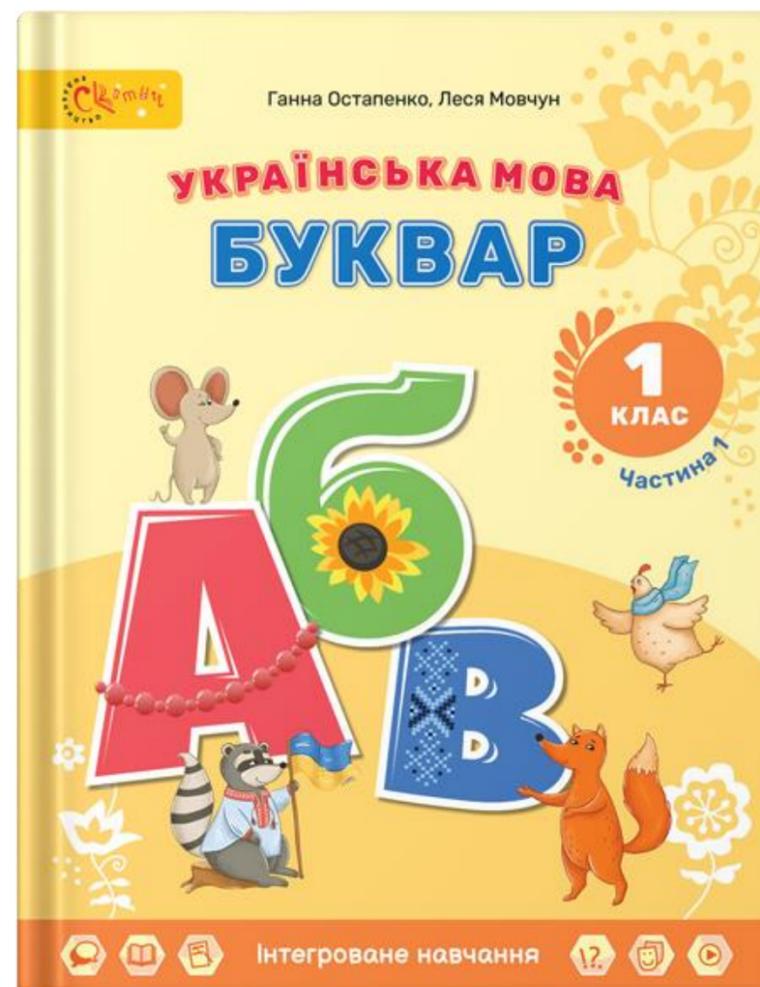
- авторка підручників для початкової школи;
- педагогиня із понад 20-річним досвідом;
- засновниця альтернативної школи “Соняшник”;
- лекторка EdCamp-Academy;
- головна редакторка журналу “Джміль”.

Леся Мовчун

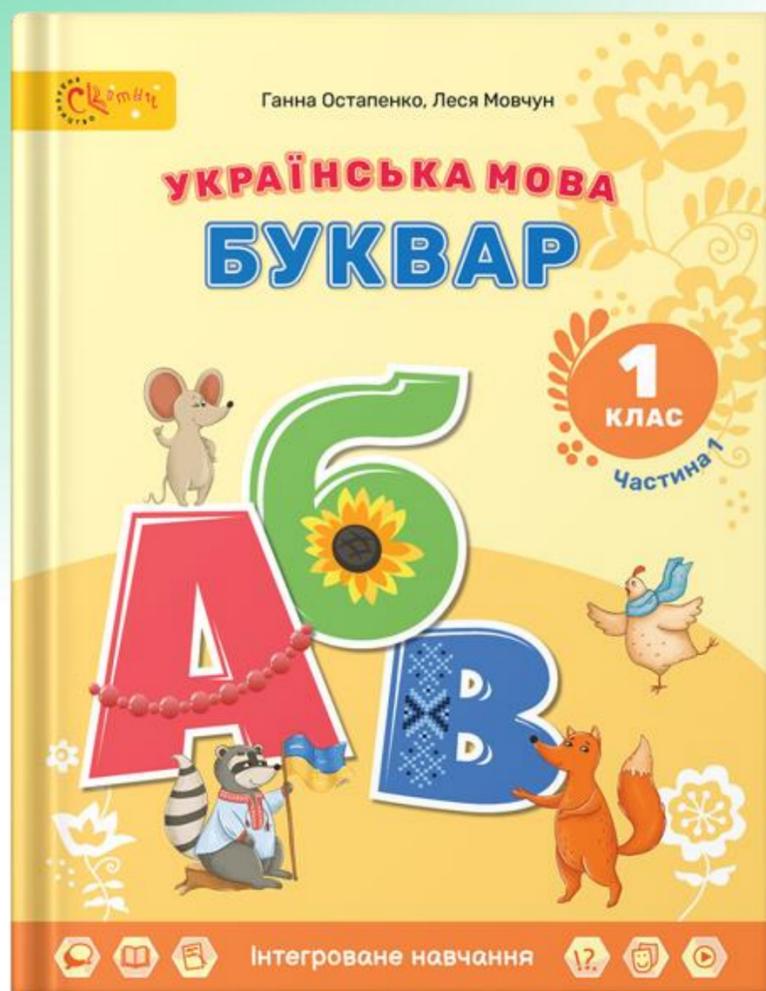

- доктор філологічних наук;
- старша наукова співробітниця Інституту української мови НАН України;
- член Національної спілки письменників України;
- головна редакторка журналу “Крилаті”.

Усі підручники поєднані спільними темами тижнів

Перша ланка в опануванні мовно-літературної галузі

із персонажами-помічниками

Театралізуємо

Досліджуємо
мовлення

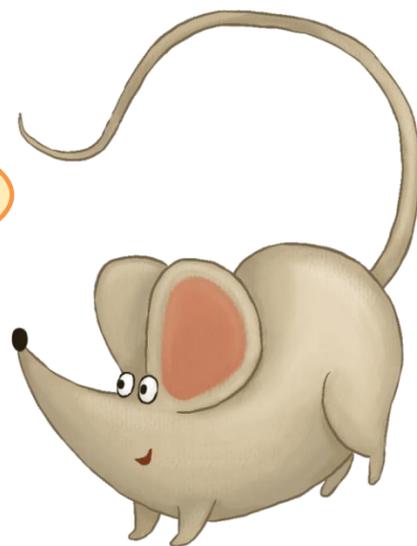
Досліджуємо
медіа

Читаємо

Пишемо

Взаємодіємо
усно

Компетент-
нісно
орієнтовані
завдання в
кожній темі

Літера У, звук [у]

У у
(у)

У, як українка щира,
закликає жити в мирі.

1. Прочитай склади підряд, через один, через два.
гу пу ру ту гу зу ук уд ус ум ул

ку ду су му лу ут уп ур ун

2. Прочитай. Знайди в кожному рядку по 2 слова.
нум гум кум сум пум рум лум дум дзум
лун лук лус луп луг лудз лул луз лум

Це — цибу́ля. А це — лук.

73

Моя бібліотечка

Зустрічаємо Різдво!

1. Послухай або прочитай вірш.

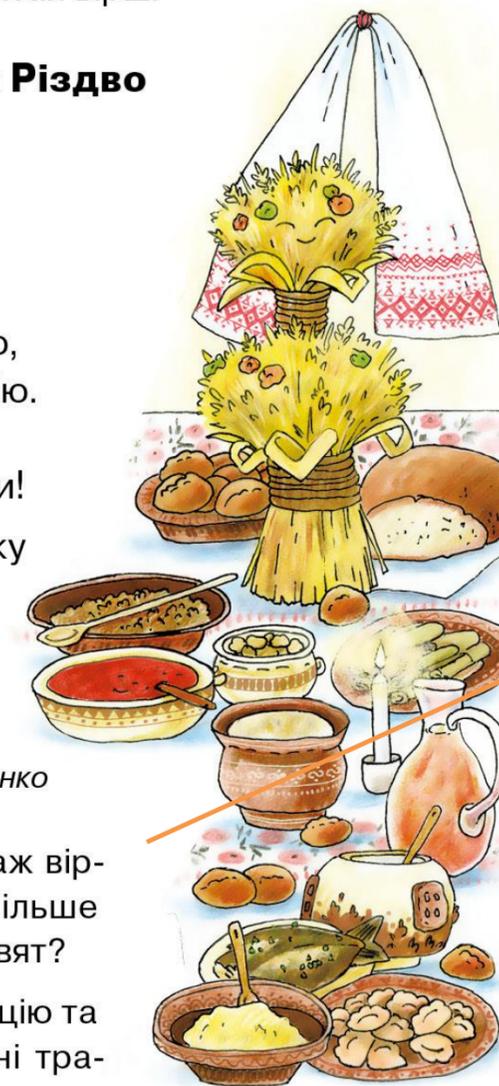
На Різдво

На Різдвяні на свята
В нас традиція проста;
Їдемо Різдво стрічати
До бабусиної хати.
Я вже скучив, тож радію,
Про смачні гостинці мрію.
І вже з двору аромати
Так і ваблять нас до хати!
Час до столу, та спочатку
Ми співаємо колядки,
І в святковім почутті
Всі смакуємо куті.

Вікторія Ніколенко

2. Чому радіє персонаж вірша? А що тебе найбільше хвилює напередодні свят?

3. Розгляньте ілюстрацію та розкажіть про різдвяні традиції України.

ТИЖЕНЬ 16 ❖ ЗИМОВІ СВЯТА

89

Сучасні
ілюстрації
та стильний
дизайн

Розвиток
емоційного
інтелекту

Постійна практика

Лев і Львів

- 1.** Прочитай слова. Знайди назви дій. Покажи їх рухами.
літає	лежить	плаває	колисали
літак	нежить	плавець	колиска
літній	ліжко	правець	колючий

- 2.** Обери підписи до світлин. Чим відрізняються слова? Поясни, чому.

лев
Лев

Залучення до самоосвіти

- 3.** Прочитай текст.

Лев приїхав з батьками в місто Львів. Овва! Колись давно воно було названо на честь іншого Лева, сина князя Данила. На вулицях та будинках Львова можна побачити багато . Але не справжніх, а кам'яних. Місто сплячих левів – так ще говорять.

Навчання командної роботи

- 2.** Об'єднайтеся в групи по 4 особи і зробіть ляльок для вистави.

Як створити ложковий театр

Намалюйте на опуклій частині пластикової ложки личко персонажа. Коли фарба висохне, двостороннім скотчем прикріпіть до ложки одяг чи хутро.

Розвиток наскрізних умінь

- 3.** Потренуйтеся показувати виставу. Який голос у кожного з персонажів?
- 4.** Можете зробити інших тварин, які сперечаються, і придумати їм репліки.
- 5.** Влаштуйте показ вистав різних груп.
- 6.** Кому добре вдалося передати емоції персонажів?

Таблиці буквосполучень за ігровою технологією

ДБВ Читалочка

Види спорту

1. Прочитай доріжки буквосполучень, які з'єднують інвентар для одного виду спорту.

	п'є	в'є	б'є	м'є	
	б'я	д'я	з'я	п'я	
	м'ю	в'ю	р'ю	д'ю	
	тє	нє	вє	гє	
	мя	ря	зя	дя	

4. Роздивись і прочитай комікс.

Ліки

Гик!.. Гик!..

1 Гномик намок.

Ліки — калина і ласка.

2

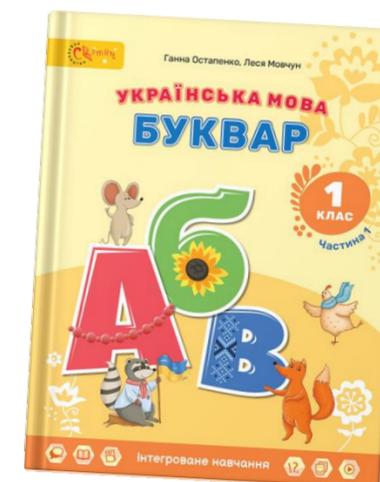
Кисле!

3

Мені какао і кіно!

4

Веселі комікси

Проектна діяльність

Створюємо медіапродукт

Малюнок

2. Оберіть речення, створіть до нього малюнок та презентуйте його.

Нам мало малини!
Ми мили милом лам.

Розповідь

4. Оберіть речення, придумайте за ним коротку розповідь і презентуйте її.

Ми на сосні, а Ліна ні.
Міла сіла на слона.
Ласі сини мали мало сала.

Плакат

2. Пригадайте правила пожежної безпеки та зробіть плакат. Презентуйте його в класі, а потім розмістіть на стіні.

Комікс

4. Придумайте та намалюйте продовження коміксу.

Веселка для Ясі

Веселка зникає.

Не сумуй, Ясю!

Ось тобі веселка!

Як багато веселок!

Абетка

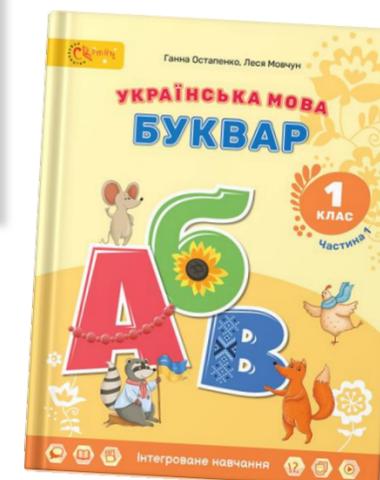
1. Завершіть усі сторінки абетки вашого класу та зшийте їх у книжку.

2. Зробіть гарну обкладинку, вказавши імена та прізвища всіх, хто працював над абеткою.

3. Презентуйте книжку.

Навчання читання

1 Вивчення літер

Літера М, звуки [м] і [м']

М м
(ем)

Буква **М**, як міст, міцна і нітрохи не сумна!

2 Читання складів, робота зі складовими таблицями

1. Прочитай склади підряд, через один, через два.
та то ті ит іт ет том там тім тим нат сат лат

те мі ти ет от ат лат мат

Читалочка ДБВ

Символи України

1. Збери колекцію українських символів. Прочитай доріжки, що з'єднують однакові фото.

ни	но	на	ні	мо	
	ин	он	ан	ін	ам
	нин	нан	нон	лон	лом
	мил	мал	лим	мол	мин
	мни	мла	мно	млі	мна

3 Читання слів

2. Обери правильні підписи до зображень.

вудка вулик	вінок віник	корова ворона	вуса дрова

4 Читання речень

Завдання, що пробуджують фантазію та мотивують читати

2. Склади і прочитай різні речення.

Миша

шила

куліш.

Кішка

мішав

шаровари.

Шпак

шукав

пошту.

Кінь

куштувала

банош.

3. Роздивись і прочитай комікс.

Херсонські кавуни

Любий татку, поясни: де беруться кавуни?

Бачиш рівно половину? То, звичайно, з магазину.

А якщо один чи пару?

А якщо їх ціла тонна?

Їх приносять із базару!

То приїдуть із Херсона!

5 Читання текстів

Доступні для дітей
тексти патріотичного
спрямування

4. Прочитай текст.

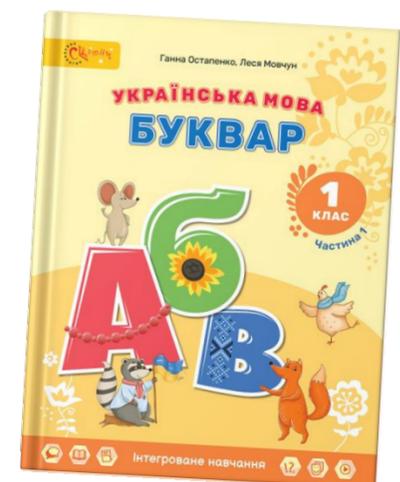
Літера **ї** стала символом спротиву Маріуполя під час війни. Коли місто було окуповане, люди писали її крейдою на асфальті, парканах, стовпах. Так вони показували, що Маріуполь — це Україна.

3. Прочитай текст.

Яка цікава назва — Горґани! А знаєте, де вони? В Українських Карпатах. Горґани — гірський масів.

Казкові простягаються на 80 кілометрів. У густому правічному ростуть сосни, кедри, смереки, буки. А камінці на вершинах покриті мохом і лишайником.

Тексти для читання дорослими та обговорення у класі

ТИЖДЕНЬ 20 ❖ СПОРТ

Моя бібліотечка

Спортсмени

1. Послухай або прочитай статтю.

Інтерв'ю — це розмова, коли людині ставлять запитання, а вона відповідає на них.

Інтерв'ю з чемпіоном світу з біатлону

Біатлон — це лижна гонка, де учасники рухаються по маршруту та стріляють по мішенях із положення лежачи та стоячи.

Дмитро Підручний — український біатлоніст, чемпіон світу і Європи.

Захар Солодкий, 6 років: Дмитре, у вас справжня гвинтівка? Вона заряджена?

Дмитро Підручний: Так, справжня. Коли їду на лижах, вона не заряджена, тому що це небезпечно. Я маю обойму з патронами. Коли заїжджаю на рубіж, стаю в позицію, тоді заряджаю гвинтівку і стріляю по мішенях.

Влад Журлаков, 6 років: З якого віку можна займатися біатлоном?

Дмитро Підручний: З 8–10 років. Почати можна з катання на лижах.

2. Подивись фрагмент змагань з біатлону.

svitdovkola.org/um1/media12

22

Моя бібліотечка

Український борщ

1. Прочитай вірш.

Борщ

Не страшний ні грім, ні дощ,
як парує мамин борщ.
Він корисний і смачний,
червоненький і густий.

Варим м'ясо, цибулину,
ріжем моркву, капустину,
начищаєм барабóлю,
покладемо ще й квасолу.
Наостанок бурячок
і сердитий часничок.
Щоб не було цього мало,
треба хліба нам і сала!

Кипі-кипі, борщику,
у новенькім горщику!
Їдуть гості з-за кордону,
щоб поїсти досхочу.
Дуже всі вони охочі
до українського борщу!

Тамара Дубовик

2. Випишіть із вірша назви продуктів для борщу.

68

Досліджуємо мовлення

У добукварному періоді – знайомство з мовними поняттями:
слово, речення, звуки, букви, склад, наголос

Слова — назви предметів

Слава Україні! Я — Мовозна́й. Чи знаєш ти, що в українській мові кілька мільйонів слів? Нумо відкривати мовні секрети!

1. Поміркуй, для чого потрібні слова.
2. Назви, кого і що ти бачиш на стежці.

Слова — назви предметів відповідають на питання **хто?** або **що?**.

3. Пограйте: по черзі ставте питання, що зображено на малюнку.

6

Слово, речення, текст

Слова можна об'єднати в речення. Речення висловлює завершену думку.

1. Досліди речення. Скільки слів у кожному? Як це значено на схемах?

Діти готують.
_ _ _ .

Діти готують торт.
_ _ _ .

Діти готують смачний торт.
_ _ _ .

Хто їстиме торт?
_ _ _ ?

Смакота́!
_ !

2. Склади речення за малюнками і схемами.

_ _ _ .

_ _ _ ?

_ _ _ .

Речення можна об'єднати в текст.

3. Усно склади текст про те, як діти проводять вихідні.

11

Звуки і букви

1. Оберіть лічилкою тих, хто скаже всім приємне побажання.

Бажаю всім гарного дня!
Зичу вам цікавих уроків.

В українській мові 38 звуків: 6 приголосних — 32. Ми користуємося ними в усному мовленні. А позначаємо їх 33 літерами.

2. Проспівай голосні звуки, які ти знаєш.

Слова літера і буква означають одне й те саме — письмовий знак.

Аа

Аа

Літери бувають та маленькі й рукописні.

Звук можна почути й вимовити, а літеру побачити й написати.

3. Де ви бачите літери? А де чуєте звуки мовні чи немовні?

17

Склад і наголос

1. Назви зображене, повільно промовляючи слова. На скільки частин розділяється кожне слово?

Склад — це частина слова, яка вимовляється одним поштовхом повітря.

2. Зверни увагу: кількість складів у слові можна позначити схемою.

3. Потренуйся визначати кількість складів у словах.

12

Ілюстрація
мовних явищ
через
літературні
образи

Мовна казка

Визначаємо наголос

1. Прочитай. Скільки складів у кожному слові? Який склад наголошений?

мама	сіли	село	слони
тато	сало	малі	лимон

2. Назви зображене. У яких словах наголос на другому складі?

3. Послухай казку.

Плутанина

Пишенья ще солодко спало, коли голосно телькнув телефон — прийшло sms-повідомлення: “Терміново! Допоможи! Потрібен новий замок”.

Авторка цього дивного повідомлення, матуся Граматика, зазвичай була чемнішою і спокійнішою. Тож Пишенья зрозуміло, що справа серйозна, і мерщій почало збиратися. Аж раптом розгублено зупинилося:

Мовна казка

— Що ж саме потрібно Граматиці? Новий за́мок? Чи новий замо́к? Одна справа купити новий замо́к, і геть інша — збудувати новий за́мок.

Пишенья швидко зметикувало, як дізнатися, що матуся мала на увазі.

За мить у телефоні вже звучав схвильований голос:

— Алло! Звісно, мені потрібен замо́к! Хоча, якщо не розв'язати проблему негайно, може знадобитися й новий за́мок! Наголос перестав слухатися і робить що заманеться. Слова ображаються на нього. Привези, будь ласка, новий замо́к, щоб закріпити Наголос там, де потрібно.

Пишенья поспішило на допомогу матусі Граматиці. Їм пощастило домовитися з Наголосом. Але він погодився бути слухняним лише за умови, що першокласники виконують його завдання без помилок.

4. Щоб Наголос не бешкетував, правильно наголосі слова. Назви спочатку ті, які мають наголошений перший склад, а потім ті, які другий.

Робота в парі

 4. Придумай та промов побажання на свята своїм однокласникам і однокласницям.

Бажаю тобі здоров'я та мирного неба.

 3. Придумайте або пригадайте загадки про різні природні явища, пов'язані з водою. Загадайте їх у класі.

Обговорення в класі

2. У народі кажуть: “Де ґазда не ходить, там хліб не родить”. Як ви розумієте це прислів'я?

Ґазда — господар.
Ґаздіня — господиня.

 4. Розіграйте вірш у ролях. Які емоції в персонажів?

Не забувай про ввічливі слова за столом.

— ~~Приємного апетиту.~~ Смачного!
— Дякую!
— Спасибі за гостинець.
— Смакота!

Збагачення лексичного запасу

Досліджуємо медіа

Робота з медіа різних видів

Пізнавальна
передача

Вистава

2. Як підтримати героя? Подивися фрагмент вистави про Лісову школу. Що тебе вразило?
svitdovkola.org/um1/media1

3. Переглянь фрагмент передачі “Дитяча мода”. Що тебе зацікавило? Чому? Що для цього зробили ведуча та режисер?
svitdovkola.org/um1/media6

3. Подивись мультфільм “Подарунок”. Чому хлопчик відкинув цуценя? Чого ми не знали про головного героя спочатку? Як це впливало на наше сприйняття його дій?
svitdovkola.org/um1/media8

2. Яка осінь описана у вірші? Визнач відповідне фото.

Світлини

Мультфільм

Комікси, які дитина може прочитати самостійно

Читалочка ДБВ

3. Подивись і прочитай комікс.

Зима

1 Де ми?

2 Ой, крила!
І носик мерзне.

3 А скоро зійде сніг?

4 Нема ріки! Гм, кора?

5 Ні! Зима.

6 Сніг легкий!
А крига — ні.

4. Оберіть назву для свого майбутнього малюнка. Створіть його та презентуйте в класі.

Зима несе сніг.
Далека дорога.

Мирні села і міста.
Ми друзі!

71

Створення власного медіапродукту та презентація його у класі

Проектна діяльність:
від планування
до рефлексії

Практикування в
грамотному усному
мовленні

План проведення
театралізації

Наш театр

“Ріпка” на новий лад

Сьогодні ваш клас перетвориться на театр! Об’єднайтеся в групи по 7 осіб, і нехай кожна влаштує свою виставу!

1. Пригадайте українську народну казку “Ріпка”.
2. Пофантазуйте, яку ще горідину чи сажинку збиратиме Дід і хто йому допоможе.
3. Потренуйтеся озвучувати персонажів.

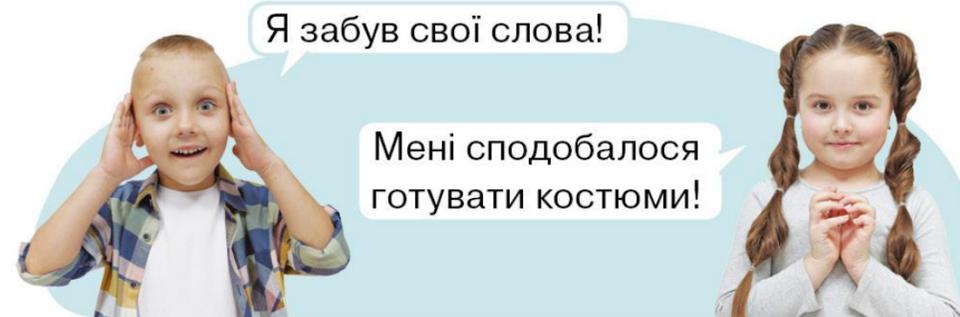

Кличте персонажів правильно: **Ба́бо!**
Ді́ду! **Онучко!** **Кі́цю!** **Пе́сику!** **Мі́шко!**

І не забувайте про ввічливі слова: **Будь ласка!** **Дякую!**

4. Надягніть костюми й покажіть виставу.
5. Обговоріть, що вам сподобалося, що було складно.

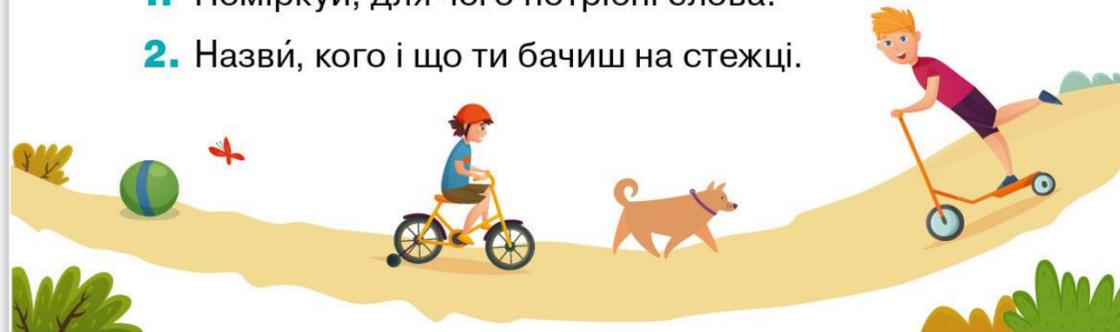

Слова — назви предметів

Слава Україні! Я — Мовозна́й. Чи знаєш ти, що в українській мові кілька мільйонів слів? Нумо відкривати мовні секрети!

1. Поміркуй, для чого потрібні слова.
2. Назви, кого і що ти бачиш на стежці.

Слова — назви предметів відповідають на питання **хто?** або **що?**

3. Пограйте: по черзі ставте питання й називайте те, що зображено на малюнку.

що?
дерево
хто?
мама

6

Ознайомлення з мовними явищами через дослідження

Групова робота

Літературні твори про школу для слухання та обговорення

Моя бібліотечка

Привіт, школо!

Добридень! Мене звати **Чита́ся**.
Я знаю безліч цікавих віршів і казок.
Гайда читати їх разом!

1. Послухай або прочитай вірш.

Школа

Наче ву́лик — наша школа,
вся вона гуде, як рій.
І зда-є-ться, що дов-ко-ла
роз-кві-та-ють квіти мрій.
Бі-га-ють, смі-ю-ться діти,
та лиш дзвоник за-дзве-ніть —
стане тихо, ніби в квіти
по-хо-ва́-лись бджоли вми́ть.

Дмитро Павличко

Завдання для вдумливого читання

2. З чим порівнює школу поет? Коли вона гомонить, “гуде, як рій”? А коли стає тихою?

3. Знайди зображення того, про що йдеться у вірші.

Ознайомлення з літерою і дослідження звуку

Картинка-“шукач”

Завдання для читання друкованими та прописними літерами

Мнемонічний віршик

Напрацювання техніки читання

Літера А, звук [а]

А а
(а)

Буква **А**, немов акула, позіхнула і пірнула.

1. Назви зображене. Визнач місце звуку [а] у словах.

автобус ручка ананас бант

2. Доберіть інші слова, у яких є звук [а].

3. Прочитай.

о оо оа ао а оо ооа аоо оаа

о оо оа ао а оо ооа аоо оаа

21

Таблиці
буквосполучень
за ігровою технологією

Завдання для роботи
в парі

Робота з медіа

Читалочка **ДБВ**

Символи України

1. Збери колекцію українських символів.
Прочитай доріжки, що з'єднують однакові фото.

	ни	но	на	ні	мо	
	ин	он	ан	ін	ам	
	нин	нан	нон	лон	лом	
	мил	мал	лим	мол	мин	
	мни	мла	мно	млі	мна	

2. Оберіть речення, створіть до нього малюнок та презентуйте його.

Нам мало малини!
Ми мили милом лам.

37

Комікси, що
мотивують читати

ДБВ Читалочка

3. Роздивись і прочитай комікс.

Найкращий подарунок

1 У Софії завтра іменини. Я купила найкращий подарунок!

2 Дуже мало книжок.

3 Вітаємо! Вітаю!

4 Так, книжка — найкращий подарунок.

5 Здається, найкращий подарунок — стелаж для книжок.

36

Сучасні ілюстрації

Авторські лінгвістичні казки

Мовна казка

Завжди м'який

1. Послухай казку.

Карнавал

У країні Мові тільки й розмов, що про карнавал.
— Любі мої, час визначити тему карнавалу: бразильський чи лицарський? — питає матуся Граматика. Та літери ніяк не дійдуть згоди. Усе сперечаються.

— А проведемо два! — примирливо мовила Й. — Спершу вберемося в м'яке барвисте пір'я, а потім — у міцні обладунки.

— Чудово! — заплескали всі.

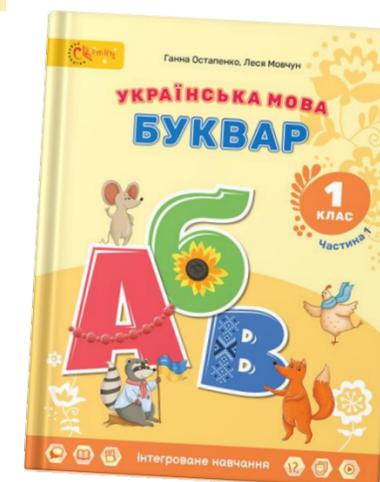
Одягли букви пухнасті костюми й пішли вулицею, пританцювуючи. Звучали вони м'яко: Д — [д'], Т — [т'], З — [з'], С — [с']. Потім відпочили і вбралися в металеві обладунки. Йшли стрункими рядами, карбуючи крок, і звучали твердо: [д], [т], [з], [с].

Та що це? У хвості колони витанцювувала Й у пухнастому костюмі. Виявляється, їй до душі припало м'яке вбрання. Вона не заохотіла перевдягатися в тверді обладунки. І звук її теж завжди звучить м'яко.

2. Назви якомога більше слів зі звуком [й].

Ознайомлення з поняттям за допомогою яскравих образів

Слухання (читання)
казки

Тематична інтеграція
з курсом
“Я досліджую світ”

Комунікативні вправи

Моя бібліотечка

Транспорт

1. Послухай або прочитай казку.

Про поїзд, який всюди поспішав
За казкою Марії Солтис-Смирнової

Якось на головному вокзалі з'явився новий поїзд. Його відразу поставили на найдовший маршрут, і він дуже запишався. Паротяг так боявся запізнитися, що вирушив із вокзалу на кілька хвилин раніше. І навіть не помітив, що по перону за ним бігли люди.

На наступній станції було те саме: не встигли пасажири вийти з вагонів — паротяг загудів і помчав уперед.

На кінцевій станції паротяг сподівався почути приємні слова, але черговий вокзалу суворо промовив:

— Пасажири скаржаться! Вони купили квитки, але не потрапили туди, куди хотіли. Так не годиться! Будь ласка, не квапся. Дотримуйся розкладу, і все буде добре.

Паротяг знітився. Дорогою назад він уже не поспішав. Затримався і дочекався ветерана з ціпком.

2. Дай ввічливу пораду тому, хто надто поспішає.

- Почекайте, будь ласка.
- Дуже прошу, не поспішайте так!

37

ТИЖДЕНЬ 22 ❖ ТРАНСПОРТ

Самостійне складання
речень

Тернопільський став

1. Обери підписи до фото.

Тернопільський
став

Тернопільський
замок

Театральний
майдан

2. Склади й запиши речення про одне з визначних місць Тернополя.

3. Прочитай текст.

Промовте вголос: “файне місто”. І хтось неодмінно відгукнеться: “Терно́піль”. Файний — це гарний. Тернопіль — дуже гарне українське місто, у самому центрі якого розкинулося велике штучне озеро.

Читання на рівні слова,
речення чи тексту

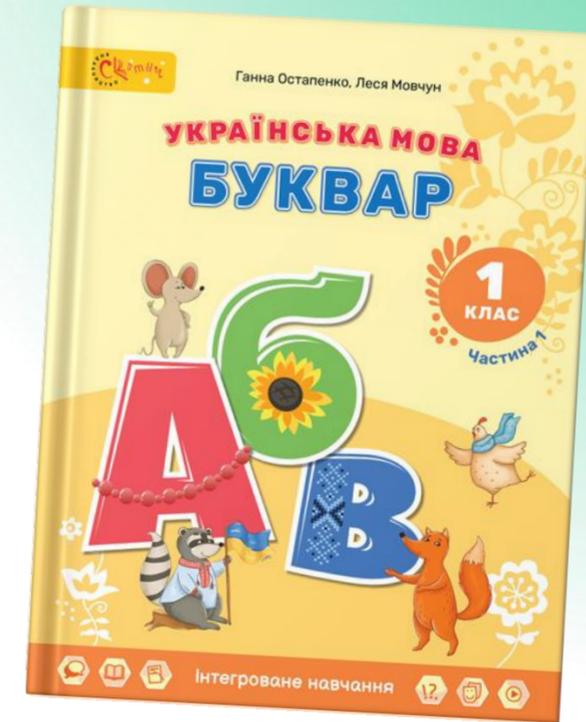
Навчально-методичне забезпечення до підручника на платформі [SvitDovkola.org](https://svitdovkola.org)

► Додаткові матеріали для учнів

- Медіаматеріали
- Матеріали для роздруковування

► Методичні матеріали для вчителя

- Календарно-тематичне планування
- Презентації до уроків

Наші контакти

books@svitych.com.ua

(067) 504-5022